

Patrik Banga /
Mário Bihári
**HUDBU VIDÍM
BAREVNĚ**



Vyšehrad ROZHOVORY

Hudbu vidím barevně

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz



Mário Bihári / Patrik Banga
Hudbu vidím barevně – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS  **MEDIA**

Patrik Banga / Mário Bihári
HUDBU VIDÍM BAREVNĚ



Patrik Banga /
Mário Bihári
**HUDBU VIDÍM
BAREVNĚ**

Vyšehrad



Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa!
Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

© Mário Bihári, 2025

© Patrik Banga, c/o DILIA, 2025

Cover Photo © Björn Steinz, 2025

Photos © Björn Steinz, Mário Bihári, 2025

ISBN tištěné verze 978-80-267-3165-8

ISBN e-knihy 978-80-267-3167-2 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-267-3177-1 (1. zveřejnění, 2025) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-3178-8 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

„Žnáš Mária Bihárho?“ zeptala se mě Marie, která mě přesvědčila, abych napsal tuto knihu. „Žnám a vlastně neznám,“ odpověděl jsem, protože jsem sice věděl, kdo Mário je, ale nikdy jsem se s ním osobně nesetkal. Netuším, jak je to možné. Většina romských muzikantů v Praze se zná a vypomáhá si v různých uskupeních. Život (nejen) žižkovského muzikanta se totiž skládá z hraní po hotelech, restauracích a koncertování s kapelami, když je zrovna sezona. Není to lehká práce. Ráno do hotelu, hraje se i u snídání, potom domů, večer znovu do hotelu, a když se daří, tak svatba nebo nějaká větší akce. Pořád dokola. Když onemocníte, musíte za sebe sehnat záskok. Když vám vypadne člen kapely, musíte ho okamžitě nahradit. Komunita se tudíž znát musí, aby bylo komu volat. Každý ví, kdo ovládá nějaký nástroj a jakou hraje hudbu. Já sám nespočetněkrát vypomáhal bratrovi nebo žižkovským muzikantům, ačkoliv se hudbou neživím. V krajní nouzi jsem dokonce místo svého bratra zaskočil v bývalém hotelu Forum, kde jsem čtyřhodinovým hraním jazzových standardů bavil cizince sedící v tmavém baru. Žážitek za pár stovek výdělků, dřina ale neskutečná. Dobře vím, proč se hudbou neživím.

Mário je folkový zpěvák, písničkář. Věděl jsem, že hraje velmi dobře na harmoniku a klavír. Věděl jsem, že zpívá. Měl jsem naposlouchané skladby jeho kapely Bachtale apsa a většinu z nich jsem schopný minimálně přebroukat. Nejsem hudební ignorant, zaregistroval jsem tedy jeho účinkování s kapelou Koa, kde Mário exceloval vedle Žuzany Navarové a Ivána Gutiérreze. Ale upřímně, folk? Písničkář? Kapela Plavci? Proboha, který Rom poslouchá podobnou hudbu? Vždyť jediný člověk z mého okolí, který byl ochoten si pustit hudbu podobnou Brontosaurům, případně bratry Nedvědy, byla moje matka!

Sám jsem podlehl předsudku, že folk poslouchají výhradně gádžové. Jenomže třeba kapela Točkolotoč, kde Romové hrají, prcky folku má. I Terne Čhave používají prcky folku. Některé folkové prcky obsahují skladby kapely Kale s fenomenální zpěvačkou Věrou Bílou, kterou mimochodem objevila Žuzana Navarová, stejně jako Mária.

Tak proč mi ten Mário tak dlouho unikal? Bydlí na Žižkově, kde jsem doma. Hraje s muzikanty, se kterými hraju já. Máriův dvorní kytarista a zpěvák Petr Horvát je basákem v kapele Trio Romano, kde staršímu bratrovi Gyullovi občas vypomáhám. Petra a jeho bratra Milana znám celý život. Přesto jsem Mária nikdy nepotkal, nikdy jsem s ním nemluvil a lépe znám pouze hudbu zmíněných Bachtale apsa.

...

Na první schůzku jsem přišel s předstihem, abych se mohl projít Husineckou ulicí, kde Mário bydlí a kde jsme měli rande v tamní hospodě, co jako by z oka vypadla klasickým socialistickým podnikům, kterých býval plný Žižkov. U piva a utopence jsem vzpomínal, jak jsme s mámou chodili žebrat o kvalitnější byt na tehdejší OPBH, a u toho poslouchal hovor čtveřice lidí sedících na zahrádce. Jejich hovor se totiž stočil na Romy, v místním podání na „cikány“, a po pěti minutách poslechu všech rasistických předsudků, které

znám, jsem přemýšlel, zda autorovi těch keců jenom vynadám, nebo mu do ksichtu chrstnu lák z utopence. Říkal jsem si, že to začíná fakt pěkně. To samé jsem si říkal, když měl Mário už dvacet minut zpoždění. Ale tady prostě plyne čas jinak. Tak nějak žižkovsky.

Když Mário dorazil, podal jsem mu ruku. A hned se v duchu omluvil za svou debilitu, protože mi v tom momentě nedošlo, že Mário nevidí. Dost totiž klame tělem. Místní prostředí zná natolik dokonale, že člověk nemá šanci poznat, že má nějaký handicap. Bez zaváhání usedl na svou židli, zapálil si cigaretu a začal vyprávět historku o tom, jak ho v Bratislavě zadržela tamní policie a vinila ho z vykradení recepty ubytovny.

Na pár minut jsem uvěřil, že Mário vyrůstal jako my. V drsných devadesátkách, kde nebyla nouze o policejní násilí, rasismus, rvačky, drogy, šlapky a všechno, co jsem v mládí považoval za standard. Naprosto samozřejmě jsem předpokládal, že všichni Romové vyrůstali stejně. Jenže to byl můj další předsudek. Máriův příběh je úplně jiný než ten můj. Já k hudbě přišel automaticky, protože jsem vyrostl v romském prostředí a muziku jsem vnímal jako něco běžného, stejně jako přítomnost celé rodiny. Mário vyrostl na internátech a vše, co umí, se musel tvrdě naučit. Já chodil za školu, proháněl holky, jezdil auty a žil pubertální život každým kouskem svého těla. Mário byl tichý, extrémně slušný a ve škole dostával jedničky, protože to má v povaze.

Chvíli jsem proto přemýšlel, co nás vlastně spojuje – krom toho, že jsme oba Romové a já Máriovi občas fušuju do řemesla. Je to tah na branku. Mário je dřič, a když něco dělá, chce to dělat naplno. Jelikož to mám hodně podobně, byl jsem si už po první schůzce jistý, že tenhle rozhovor bude jedním z nejzajímavějších, které jsem za posledních dvacet let dělal.

Mimochodem, ten člověk, kterému jsem chtěl vylít lák do obličeje, je Máriův kamarád, stejně jako snad každý, kdo během našich schůzek prošel kolem stolu, u nějž jsme většinou

natáčeli. Nikdo neprošel bez toho, aby Mária pozdravil a zeptal se, jak se má. Většinu společně stráveného času jsem tak prožil s pocitem, že kolem onoho žižkovského činžáku je ideální místo, kde žijí lidé, kteří nemají žádné předsudky. Ohleduplnost, se kterou Máriovi pomáhají sousedé, je nevídaná. Mário je prostě fenomén z Husinecké.

O kham labol prekal sakoneste

Slunce svítí pro každého





<

Chtěl jsem fotit růže s vodou a nevěděl jsem, že za tím bude dům, protože jsem ho neviděl. Růže, a kytky vůbec, jsou stvoření krásná a něžná, přestože růže mají od přírody trny na ochranu své krásy. Proto když někomu ublíží, nemůžou za to. Ale lidi, kteří si uvědomují svou krásu a chrání si ji, ti jsou někdy mnohdy horší.

Černobílé fotografie vytvořil Mário Bihári za pomoci fotografa Björna Steinze v rámci jejich společného projektu Obrázky z duše, který vznikl v letech 1998–1999. Ke každé z nich vytvořili krátký text, v němž Bihári popisuje, jak fotografování probíhalo a jaké v něm zachycené objekty vyvolávaly pocity a myšlenky.

Když řeknu slovo „dětství“, co je úplně první věc, na kterou si vzpomeneš?

Úplně první myšlenka je vjem, který jsem měl ještě u mámy v břiše.

Ještě před narozením? A co to bylo za vjem?

Vnímání světa. Vnímání toho, že tady jsem. Moje myšlení, prostě já. Tam to všechno začalo. Viděl jsem něco jako žluté světlo, vlastně ani nevím, co to přesně bylo. Taky si pamatuju ještě nějaké věci z nemocnice, když jsem byl úplně malinký. Díval jsem se třeba na dva kluky, jak si spolu hrají.

Co další myšlenka?

Vyjede mi doba, kdy jsem ještě viděl, i když jsem se narodil se zeleným zákalem. Na pravém oku mi začal růst výrůstek, který se nedal odstranit. Vždycky když to lékaři zkusili, objevil se znovu. Oko nakonec muselo pryč, protože už to vypadalo hrozně. Dostal jsem místo něj skleněné. I na levém oku jsem měl zelený zákal, k tomu vysoký oční tlak. Lékaři ho museli taky operovat. Dětství mám vlastně spojené s nemocnicemi, kde jsem trávil hodně času.

Kvůli zraku jsem ani nechodil do školky. Máma tehdy šla za mým dětským lékařem a s brekem prosila, aby mi nějakou školku našel, protože to se mnou doma nemohla vydržet. Byl jsem živé dítě, musela na mě pořád dávat pozor, abych si neublížil. V žádné školce mě ale nechtěli vzít.

Vzpomínám na to, jak jsem chodil ven se sestrami. Byly jsme silné ročníky, takže na sídlišti bylo tehdy hodně dětí, většinou z našeho paneláku nebo domu naproti. Romové s gádži pohromadě. Už tam se ke mně děti chovaly moc hezky. Když jsme hráli fotbal, dávali mě vždycky do branky, protože věděli, že špatně vidím. Jednu dobu jsem se hodně kamarádil s chlapečkem, jehož rodiče se ale ze sídliště odstěhovali. Potom zase s Pavlíkem, se kterým jsme se taky měli hodně rádi. Mohlo nám být tak pět šest let.

To bylo v Bratislavě. Odkud jste na tamní sídliště přišli? Pocházíte odtamtud?

Ne, já se narodil v Malackách a moje rodina pochází ze Záhorskej Vsi, kousek od Malacek, na hranici s Rakouskem. Často jsme tam jezdili za babičkou a dědou. V Bratislavě jsem ale vyrůstal, rodiče do ní šli za prací. Nejdřív v menším bytě a potom ve větším ve Vrakuně, což je bratislavská čtvrť, která leží na obou březích Malého Dunaje.

Rodinu svého táty vlastně moc neznám. Jeho táta, můj děda, pracoval jako horník tady v Čechách, na Kladně. Tátova máma pocházela ze Záhorskej a umřela, když bylo tátovi jedenáct let. Od té doby se o něj a jeho sourozence starala prababička. Od ní ale táta utekl a vychoval ho kmotr, který ho taky dal do školy. Táta tehdy zedničil. Jinak toho ale o tátově rodině fakt víc nevím.

Toho dědu, co pracoval v Čechách, našli nakonec táta se strejdou v nějakém ústavu, po šestadvaceti letech. Byl v zařízení, kde byli i mentálně postižení, protože byl na vozíku, nemohl normálně chodit, jen velmi omezeně – zasypalo je to na šachtě. Jel jsem tam tehdy s nimi, mohlo mi být tak

dvanáct třináct let. A bylo to teda divný, fakt divný. Seděl v nějaké společenské místnosti. Viděli ho po víc než čtvrt století, a hned ho poznali.

Poznal on je?

Jo, myslím že jo. Zvláštní člověk to byl, nic jsem k němu ale necítil, vlastně jsem ani nechtěl. Později zemřel v domově důchodců, kam ho dali táta se strejdou, protože to bylo lepší zařízení než to, kde ho našli. Chodila tam za ním na návštěvy nějaká jeho rodina, možná to byla sestra. Ale ti od něj spíš jen brali peníze, měl jako horník velký důchod. Byl i u nás doma, když jsem byl na internátě. Spával u mě v pokojíku a chtěl u našich zůstat. Máma s tátou ale nechtěli, proč taky.

Máminu rodinu znáš víc?

Samozřejmě, tam znám celou rodinu. Pamatuju si i prababičku, kterou jsem teda viděl, až když umírala v nemocnici. Ale máma tu svoji babičku strašně milovala. Byla ze Skalice, a když byla maminka malá, chodila si pro ni do Záhorskej. Vždycky když se díváme na pohádku *Byl jednou jeden král*, tak máma řekne: „Jé, to je tak krásná babička, jako ta moje.“

Co praděda?

Nemám tušení. Nikdy jsem snad ani neslyšel, že by o něm máma mluvila. Když jsme byli malí, chtěli jsme po ní, aby nám vyprávěla historky z dětství, to nás moc bavilo. O pradědovi ale nic nevyprávěla. Děda pracoval jako údržbář v lihovaru, kde dělali i sirupy. Bylo to v Malackách. Babička prodávala na trhu bylinky a houby, měla na to školení.

Dělal někdo v rodině nějaká tradiční romská řemesla?

Pokud se pamatuju, tak v rodině ze Záhorskej nebylo téměř žádné vzdělání. Strejdové pracovali na stavbách, možná byli zedníci a možná byli někteří i vyučení. Jiný strýc pracoval i s tetou na družstvu. Měl řidičák, takže jezdil

myslím s traktorem. Většina příbuzných ale, tuším, pracovala po stavbách. Klasická řemesla jako dráteníci nebo kováři, to u nás v rodině nebylo.

Žili jste jako Romáci? Já vyrostl na Žižkově v Bořivojově ulici a celé dětství mám spojené s hudbou. Tehdy všichni hráli a u nás doma se věčně scházela celá rodina.

Tak takhle jsme to právě v Bratislavě neměli. U nás se nehrálo, protože nikdo hrát neuměl. K nám ani nikdo moc nechodil, jen občas nějakí příbuzní ze Záhorskej, teta nebo strejda. Ale jinak jsme byli sami. Jen rodiče a děti. Biharýovci. (Mário je obecně známý pod upraveným jménem „Bihári“, jeho občanské jméno je však „Bihary“. Pozn. P. B.)

To snad ani s Romy nejde dohromady. To jste někde kolem neměli širší rodinu?

V Bratislavě ještě žila mámina sestřenice, která měla tři dcery. Ty jsme navštěvovali, ale spíš jsme jezdili my k nim. Oni k nám moc ne. Jinou rodinu jsme tam neměli. Nemáme tam kořeny, rodiče se do Bratislavy fakt stěhovali za práci. Máma pracovala celý život jako kuchařka, v Bratislavě dostala práci díky mé kmotře, která pracovala někde na vysoké škole. Táta dělal v Termostavu, opravoval továrenské komíny. Často jezdil na montáže, vlastně pořád. Nevídali jsme ho většinou celý týden, protože domů jezdil vždycky až v pátek. Máma od středy říkala: „A už je středa, už přijede táta.“ My jsme se na tátu jako děti moc těšili.

Město má své výhody. Mohl jsi třeba chodit do velké školy. Jak ti šla škola?

Do první třídy jsem šel o půl roku později, protože jsem byl zrovna v nemocnici. Ale když jsem tam přišel, uměl jsem číst a psát. Když jsem ještě viděl, odkoukal jsem to od starší sestry, která se doma pořád učila. Pozoroval jsem ji a tím jsem se vlastně učil taky. Najednou jsem si četl ze

slabikáře. Dobře si vzpomínám, jak mi nešel ypsilon, protože jsem nevěděl, jak ho napsat! Když nám učitelka diktovala písmenka, která jsme si psali, a na řadu přišel ypsilon, tak jsem musel koukat přes rameno spolužákovi Martinovi, abych vůbec věděl, jak na to.

A tys byl do toho ještě slabozraký...

Proto jsem taky skončil na internátu. Máma shodou okolností pracovala v jídelně školy pro slabozraké v Bratislavě, tam ji přemluvili, aby mě na internát dala. V týdnu škola, na víkend domů.

Byl jsi na intru, i když jste bydleli ve stejném městě?

Máma říkala, že to bylo kvůli tomu, abych nemusel denně vstávat v pět ráno a ona taky mohla v klidu pracovat na směny. Já bych teda klidně vstával, protože bych byl raději doma, naši se ale takhle rozhodli. Možná to byl začátek stresů, které jsem znal už z nemocnice.

V té škole byl běžný režim. Dopoledne učení, odpoledne s vychovatelkami. Měli jsme tam dvě a jednu z nich jsem měl moc rád. Naštěstí jsem byl inteligentní a ve škole se dobře učil. To mi pomohlo.

Co ten stres?

Musel jsem si zvykat na to, že nejsem doma. A na to se zvyká fakt těžko, protože než si zvykneš, prožíváš smutek a strach z neznáma. Všechno je nové, jsi bez rodičů. Do té doby jsem byl bez rodiny jen ve chvíli, kdy jsem byl po nemocnicích. A teď najednou neznámo. Špatné byly návraty z domova na intr každou neděli. Nakonec si ale zvykneš a jde všechno.

Ptal ses mámy, proč se tak rozhodla?

Tehdy ne. Bral jsem to jako něco, co musí být. Musel jsem to tak brát.